

פרוטוקול מס' 108/ג

מסיבת ועדת הכספים מיום א', י"ז אב תשי"ח,
(3.8.58), בשעה 10.15.

=====

נכוח: חברי הוועדה: גורי - היו"ד
 קרגמן
 טוזאייב
 חזני
 צור
 לוין
 דיין
 א. בהיר

פרזנטציה: ד"ר ברוש - נציב מט הכנסה
 ד"ר קיטרון - מטעם משרד המשפטים
 מר אברזי - מטעם משרד הפנים
 מר סורקס
 מר מיכאלי
 מר צחר
 מר רשיש
 מר הוכשטיין
 נציגי מרכז השלטון המקומי
 גב' י. לוי - מזכירה

- סדר-היום:**
 1. חוק מלווה חובה (תיקון), תשי"ח-1958
 2. קבלת משלחת מטעם מרכז השלטון המקומי

היו"ר י. גורי: אני פותח את הישיבה.

מ. חזני: לסדר: בשלהי השבוע שעבר קראתי בעתונות על מסיבת עיתונאים אשר התקיימה לאחר סיכום ועדת הכספים בקשר לנאטי נפקדים ונפקדים בנכחים. במסיבה השתתפו ד"ר ארנון, מר דיבון וחה"כ אפרתי, שהיה יו"ר ועדת המסכה. אשר לשני נציגי הממשלה - נייחא אמ כלי זה היה סיכום של ועדת פרלמנטרית ולא החלטה של הממשלה מלכתחילה; אבל כנראה שהסיכום הזה נעשה בין טוב שהממשלה מצאה לנכון להביא אותו במיוחד לידיעת הציבור מצדה היא ולא מקומצד המכסת. אני שואל על השתתפותו של חה"כ אפרתי כיו"ר ועדת המסכה. אני רוצה לשאול את יו"ר הוועדה האם יש תקדים כזה שלאחר שוועדת מסכה מסגרת אשתו מופיע היו"ר בפני עיתונאים ומסכם את עבודתו אם אין תקדים כזה אפרתי קיבל אישור מיוחד מיו"ר ועדת הכספים ואם על-יסוד תקדים זה ירשה להבא יו"ר הוועדה לחברי ועדה, המשמשים כיושבי-ראש בוועדות מסכה, לכנס מסיבות עיתונאים? אני מבקש דיון על כך.

היו"ר י. גורי: לא יזו בלבד שאני חושב כי לא צריך לעשות זאת, אלא צריך לעשות מסיבת עיתונאים רק כשיש סיבה מיוחדת לכך. למשל, כאשר עסקנו בתיקונים לחוק מבקר המדינה, העיתונאים לחצו עלי וביקשו לקבל הסברים, במקום שכל אחד יפרטם לבריהם לא מוטמכים. חשבת לנכון לעשות זאת. נדמה לי שבמשך כל ימי עבודתי בוועדת הכספים זה היה המקרה היחיד שזענית לסיבת עיתונאים.

אין צורך בזה שיוציא דאש ועדות משנה ישתפרו במסיבות עתונאים, וגם לא צריך להיות מזהל בזה. בדרך שלא נחתה רשות כזאת ולא נשאלתי לרשות כזאת.

פ. חזני:

מה תהיה התוצאה של היו"ר? אני חושב שהיו"ר צריך לכתוב מסיבת עתונאים.

היו"ר י. גורני:

שאני אבין אתך בחברים? - אף פעם לא עשיתי זאת. אני יכול לומר שזה לא רצוי. יתכן שח"כ אפרתי עשה זאת בונה פילון. עד כמה שידוע לי ח"כ אפרתי אינו שייך לסוג האנשים הרודפים פרסום. הממשלה היתה מעונינת בפרסום העניין. אני מניח שבצעדי הממשלה המסיימו את ח"כ אפרתי והוא לא חשב שהוא עושה משהו יוצא דופן.

ז. סנזאייב:

אני האחרון אשר יתקייף את ח"כ אפרתי, אשר תמיד בנהג בהגינות ובזהירות. אני רוצה לבגוע בשטח אחר לגמרי. פה עירבבו תחומים. ישנה כנסת וישנה ממשלה; במקרה זה היתה פעולה פרלמנטרית מובהקת, היו הצעות לסדר-היום, ההצעות הועברו לוועדה, ועדה פרלמנטרית טיפלה בעניין ובשעת הטיפול הזמינה את נציגי הממשלה. הממשלה השתתפה בנייני הפרלמנט ולא להיפך. ועדה של הכנסת סיכמה משהו ולא הממשלה. וקרה במקרה זה שהממשלה אמרה: אני מכניסה אינני שולל את הופעתו של ח"כ אפרתי בשם ועדת הכספים, אילו הוא היה מכנס מסיבת עתונאים והיה מוסר שוועדת הכספים דנה וקיבלה סיכום כזה וכזה. גם אז ח"כ חזני יכול היה להקשות: למה יו"ר של ועדת משנה מכנס מסיבת עתונאים, אולם אפשר היה לחשוב שהוא עשה זאת, בונה פידה. אולם כאן יש מקרה שהממשלה נהגה שלא כשורה, כי זקפה לזכותה עבודה שנעשתה על-ידי ועדה פרלמנטרית בשיתוף כל המפלגות, פה אחד. עבודתה של ועדת הכספים הופיעה כדבר צדדי. אם אני מתוועם, לגמרי אינני מתוועם על ח"כ אפרתי אלא על פקיד הממשלה שנהגו לא כשורה. אם היו"ר יוכל לתקן את הדבר - אדרבה.

היו"ר י. גורני:

אני רוצה להפנות תשומת לבכם לכך, שבמרכזן של המסקנות עומדת הודעת הממשלה. מסתבר שהממשלה הופיעה בפני הוועדה והודיעה מה היא עומדת לעשות, ומסביב להודעה זו נתקיים כל הדיון, כשהוועדה הוסיפה מצדה עוד כמה טעמיים.

ז. סנזאייב:

זה לא היה כך. אתה, בתור יו"ר הוועדה, צריך להפנות את תשומת לבם של אותם פקידים שעשו זאת למה שלא היה בסדר בכל העניין הזה.

י. קרגמן:

אפשר להזמין את סר ארנון ולשאול אותו מה היו השיקולים שלו.

ש. רייני:

אני רוצה להגיד לח"כ סנזאייב: אין זה נכון שהממשלה עמדה מן הצד ושנחננו הבאנו לאשר הממשלה אינה רוצה איזה דבר היא לא בוחבת אותו.

ז. סנזאייב:

אבל תחת לחץ הכביסה.

היו"ר י. גורני:

הפרלמנט הוא מעל לממשלה. אם הפרלמנט רוצה הממשלה צריכה לקבל.

ש. רייני:

במקרה זה לא היה כל קונפליקט. נכון שנציגי הממשלה הציעו הצעות ואנחנו הוסיפו עליהן, ומלבד ח"כ רובין כולנו היינו תמימי דעים בנוגע להקלות ח"כ רובין רצה עוד יותר, אבל הנכחנו לן שהוא לא צודק, שכולנו רוצים כי הערבים אשר קנפחו יבואו על תיקונים. עם הממשלה לא היו לנו קשיים. הממשלה לא עמדה סוגד ולא לחצנו יותר מדי. הממשלה הציעה מה שהציעה, אנחנו הבענו כמה דעות שנציגי הממשלה קיבלו אותן. כולנו שלמים בעניין זה. היות והעניין רגיש ופוליטי-מסדרגה ראשונה, ראתה הממשלה לנכון להביא את הדברים לציריבוריות הכללית, כולל הערבים. מדוע הממשלה לא תעשה זאת?

חזני:

ברור שלא מצד י"ר אפרתי היתה
הינחה הנכונה אותו והוא חלק.
בי מציע להזמין את ד"ר אדמון ראה סר לייבון לדיון בוועדה ולשאול אותם
מה נקטו צורה זו.

טוואייב:

אני מציע שהיו ינסה מכתב ברור ואני מוכן
להסתפק בזה.

י"ר י. גורי:

אנחנו רבנו שחה"כ חזני ראה בו פגם, השתתפותו
של חה"כ אפרתי, עליו נציגי הממשלה יכולים
בנות את קו התגובות, הם יוכלו להגיד: חטבנו שעושים משהו בטעות עם
פרלמנט; כך שאינני רואה פה מקום למכתב רשמי. אני יכול להגיד להם בעל-פה
היתה איזו תרעומת בוועדה בענין זה.

טוואייב:

אני מציע שאתה השוחח עם חה"כ אפרתי וביום ב'
תגיד לנו מה החלטת.

דן מלרוב חרבה (תיקון) תשי"ח - 1958

י"ר י. גורי:

היות ואנחנו עוסקים במסריה כזו שמלכתחילה
ברור שיש רוב בוועדה להצעת הממשלה, והיות
מהוויכוח שהיה בכנסת התברר שיש חלק בוועדה שדעתו לא נוחה מזה, ויתכן
עו הסוף יחזיק בדעה זו שלא צריך לאשר את החוק, והיות ואין פה ויכוח
ל סעיפים אלא ויכוח עקרוני - למה לקיים אותו דיון פעמיים?

טוואייב:

אני קצת מצטער על המלים שאמרת, כי הן מלים
מטובות בשביל י"ר של ועדה, מפני שאם אתה
וצה להיות עקבי תוכל להגיד על כל ענין שיש רוב בוועדה...

י"ר י. גורי:

אמרתי כך מפני שזה ענין עקרוני אחד ולא סעיפים.
אני רחוק מאד מגישה כזו.

טוואייב:

אני מוכרח להגיד משהו בקיצור. כל כמה שאני
חושב יותר על הענין הזה לבי לא שלם אתו, למרות
אני מוכן להעיד בכל מקום, שבאשר ישבתי באותה תקופה בוועדת הכספים ודנתי
יום ובלילה, לא עלה על דעתי שגמלל תתעורר שאלה כזאת. מסיבה זו לא הופעתי
קריאה הראשונה של החוק בכנסת ולא השתתפתי בהצבעה.

אולם כאשר הועבר החוק לוועדה ואני חושב על
ה אני מודיע: לבי לא שלם עם זה, גם מתוך הנחה שאז לא חשבתי על זה, ואילו
ישתו היה מציע להכניס גם סעיף זה לא הייתי גלחם על כך. עם מה לא שלם לבי?

ראשית, בשביל האזרח קיים חוק אשר נתקבל בכנסת.
וא קורא את החוק ובראה לו שהגוטיניסטריה לא פועלת לפי החוק, פגעת בזכויותיו;
וד מעלתו האזרח רוצה לחפש את הצדק, משקיע טרחה, זמן וכסף, ואני חושב
זוהי חובתו של כל אזרח - ללכת לאינטנציה הקובעת והמכריע - בית-המשפט.
האזרח זוכה. אז באה הממשלה ואומרת: כל זה לא שווה פרוטה; אני מחוקקת
רק וטרואקטיבי וכל עבודתן שהיתה בונה פידה"ה ולכת לטטיון. אינני
קבל את הנוסחה של עורך דין מפולפל; זוהי זכותו של כל עורך דין לחפש
יזו שהיא פרצה בחוק כדי להפריע משהו בשביל האזרח. לבוא ולהגיד עכשיו:
ל טרחתך לא שווה פרוטה - זה לא כשרה, יש בזה פגם. אני רוצה לעודד
ת האזרח ללכת לבית-המשפט כדי לתבוע זכויותיו.

מה לדעתי עוד לא בסדר? יש מקרים שאזרח חשב
לפי החוק מגיע לו לנכות סכומים אלה. ב-1954 הוא הכין את הספרים וביכה
כומים אלה. בא פקיד השומה ולא ביטל זאת, הוא השאיר את הניכוי בצורה כזו
מפרים מתוך הודעה ברורה או מתוך הסכמה שקטה שאמורה: יש בית-משפט ובית-המשפט
פסוק, נשאיר את הניכוי פתוח; אתה חושב שזה מגיע לך, אני חושב שלא, יש בית-
משפט שיפסוק. והשאירו את הדבר פתוח.

ד"ר ברוש:

היו שני משפטים לפני זה שהיו יחד באינטסטנציה הראשונה וקיבלו את פסק הדין. חיי שנה לאחר מכן הלך משהו, שידע כי באינטסטנציה הראשונה יפסיד, הלך לאינטסטנציה השנייה.

ז. סוזאייב:

אינני יודע איך אפשר למצוא פתרון משפטי מתקבל על הדעת. אגב מוכן לקבל שכל אותו רוב של אזרחים, שלא חשב ולא הוריד, לא מגיע ליהנות מתאום מאיזו טעות דפוס באוק. עם זה אני מוכן להשלים. קשה לי להשלים עם שני הסוגים שהזכרתי - לאי אלה שזכו בבית-המשפט ואלה שידעו טראש, טענו שזה מהייע להם, הורידו ופקידי השומה אמרו להם: אנחנו משאירים את הדבר פתוח עד לפסק-דין של בית-המשפט. אני מוכן להסכים עם תיקון החוק באופן רטרואקטיבי, אבל לבי לא שלם אם החוק יחול גם על שני סוגים אלה.

היו"ר י. גורדי:

אם אני מקבל את דעתך - ואגיד אח"כ מדוע אינני מקבל אותה - ברור לי שצריכה לבוא הודעה לאזרחים שכל אזרח אשר יש לו בענין זה טענה שמורה לו אלטרנטיבה, הוא יכול לחזור בו ולבחור לעצמו מלגה או כופר. זו חייבת לעשות הממשלה אם היא רוצה לנהוג בהגינות כלפי האזרחים. אבל מדוע אני מתנגד?

אתה נוגעת בבעיה נוקבת עד התאום. אמרת: הנה, יש חוק ומשפט, האזרח טרח, התרוצץ, הוציא כסף, הלך להשפט, ופתאום מסדרים אותו.

י. קרגמן:

נדמה לי שהחוק אינו יכול לבטל פסק-דין של בית-המשפט העליון.

היו"ר י. גורדי:

זה ענין רציני מאד. בכנסת אמרתי שזוהי שאלה של הגינות וזה שקול לא רק כנגד מיליון אלא כנגד סכום הרבה יותר גדול מזה - אם הממשלה בונה בהגינות. אני אומר זאת אם אני חושב לפני עושה עושה עושה בלתי הגון.

אולם ההתחפתי במלאכה זו ואני משוכנע מה היתה כוונת המחוקק כצחץ המחוקקים. אני חושב שכל אחד יאמר שלא עלה על דעתו דבר כזה. לד"ר קיטרון יש לי טענה פחות מאשר לכל אחד אחר, אני זוכר באיזה נסיבות הכתובו אותו לעבוד באותם הלילות, אנחנו ראינו שעשינו דבר פסול ולחצנו עליו. הוא היה אז במצב טרום, נדמה לי שמהר צריך היה להתרחש במשפחתו. אבל איפה אנחנו היינו? הלא כולנו יודעים שלא עלה על הדעת דבר כזה. פירוש הדבר שאם לא אמרתי את הדבר אז, מתוך גילבול, ואני אומר אותו עכשיו, פירוש הדבר שאני מצייג את עצמי כמחוקק שהיה גבולבל, אבל זה יותר טוב מאשר לעשות דבר בלתי הגון. אין פה מעשה של חוסר הגינות. רק משום שהיינו גבולבלים אין להכניס את המדינה בתסבוכת כזאת. מצד אחד עומד האזרח הזה שלא התכוונו טראש להעניק לו זכות כזו ומצד שני עומדת המדינה והאינטרס שלה; רק מתוך כך להכריע את הקו לצד האזרח - אינני חושב שנעשה דבר נכון.

ד"ר קיטרון:

לדבריו של זה ח"כ סוזאייב אני רוצה להעיר שלוש הערות:

- (א) אני מסכל את דעתו של בית-המשפט שרק הוא קובע מהו החוק. הכנסת זרקת היא קובעת מה צריך להיות החוק, ואין כל סתירה בין שני דברים אלה. אם בית-המשפט קובע שהחוק הוא א' והפרלמנט סבור שהוא צריך להיות ב', אין פגיעה בבית-המשפט אם הכנסת נותנת ביטוי לרצונה היא.
- (ב) אם ח"כ סוזאייב כבר מוכן להשלים עם החוק רטרואקטיבי (וזה לא המקרה הראשון, אותו דבר היה בעקבות מס גולגולת בעפולה ובעקבות פסק-דין) איך אפשר להשלים עם אפליה כזו, שאלה שהלכו לבית-המשפט לא ישלמו וכל אלה שלא הלכו כן ישלמו? זוהי אפליה שפרלמנט לא יכול לעמוד בה. כגון אני יכול לתאר לי שבית-המשפט יגיד: חקיקה כזו אשר אוסרת, אסנת החוק רטרואקטיבי אבל לא לגבי אלה, אם כי חוק זה בא מהכנסת הוא פסול מעקרונות, מפני שהוא קובע אפליה כזו.

ב) חת"כ סוזאייב הזכיר את בית-המשפט בעטריקה. בעטריקה זנזקת מקובל דבר שלא רציתם להאמין בזה. וזו פסק דין של בית-המשפט האלמנטרי סט ההכנסה האפריקני ומודיע בפומבי: אין אבחון מקבליים את פסק-הדין, אבחון לא בנהג על פניו. אז יש שתי אפשרויות: או שהאזרח אמר: לא יקבלו ממני כספים, בזה לו עוד פעם ללכת לבית-משפט, ואם עוד פעם ימשיך השלטונות אז הולכים לפירוק.

ד. סוזאייב:

הממשלה רשאית לפנות לבית-המשפט העליון, לפרש את כוונת בית-המשפט ההרכבו המלא ולזון בכל העניין החדש. אני מתפלל שבענין כל-כך עקרוני, שנוגע לכל אזרח וזו וליחסים בין המשפט והשלטונות לא הלכה הממשלה בדרך זו. אולי היא חששה שפלי השולטת יאשרו את פסק-הדין.

ד"ר עיטורוב:

לממשלה היה ברור שלא היא ולא הכנסת הקבל את פסק הדין, והיו דיונים כממשלם בענין זה. לפני החליטה שיותר הרגן ללכת מיד לכנסת מאשר לאשר את הדבר פתוח ותלוי.

ד. סוזאייב:

אמרת דבר מסוכן: פירוש הדבר שאם בית-הדין בהרכבו המלא היה מחליט כן, היא לא היתה מקבלת את פסק-הדין.

ד"ר עיטורוב:

הממשלה היתה אמרת: אם כזה הוא החוק איבנו ורציתם אחר, החוק צריך להיות אחר.

ד. סוזאייב:

אני אולי היחיד שלא השתתפתי בקבלת החוק הזה. אני ניגש לענין האופן ארביי קטיבי ביותר. אני מבין שהממשלה איבנה יכולה להמשיך מלין לירות עקב פסק-דין. לכן בא התיקון. הממשלה היא ציין יחסיים המצוה לתיקון הזה. הלא לא חשוב שכל הוועדה חשבה כך, אשונה אימצוה הממשלה. בית-המשפט העליון אמר: האזרח צדק. יש מה שגם צדק, כי הממשלה יחסיים: מה אצל להדין עם הממשלה? לא כדאי.

ד. סוזאייב:

אני חושב שהממשלה הודעה הכלכלים יצאה גורמים כלכלים המודעה את יונידו: אפסר צורגים לפי 6 חסיים להחליט מה אתם תחליטם - כוונת זה סלונה חזקה. אני שרונגע ש-20% לא היו הודעה לענין זה. כי סלונה פירוש הדבר שאם צריך להכניס היום כסף, דלהכניס היום כסף זה קשה. אבל זה חזק. היתה שביחה באימפרדטציה, אבחון מאפשרים לכם לשקול עוד מעט. אני בטוח שמה לא היה שום בוזק לממשלה. הממשלה תוכל לקבל כסף אשר תצטרך לאזרחים מעוד 30 שנים.

ד. סוזאייב:

אזרח דבר שדיבר עלינו חת"כ סוזאייב ושהיו אנו שיכולה לבוא על-כך הודעה מטעם האוצר, אני שואל האם אפשר לשבץ זאת בחוק המחוקן. בחוק יבוא טעיף שהודעות בלחצה לעזם להמשיך כדבר במלונה חזק 6 חודשים.

ד. סוזאייב:

ברגע שאני אומר זאת אני מעדער את הנוח היסוד שלי, כאילו אבחון בטוחים במאה אחוז שלא היתה כל טעות שפיר הפירוק. כל הענין הוא כזה שברגע שאני משמיט אבן אחת כל הענין מתפורר. איבנו מיעץ לוועדה ללכת בדרך זו.

ד. סוזאייב:

הוועדה אמרה: אפסר המחוקק היה סבור מלכתחילה כך ולא אחרת, אבל המחוקק מודיע כי הוא מרגיש שהאזרח יכול לבוא בטענה: אני לא כך כבוד הייתי והראיה שבית-המשפט לא היה מסבור כך, דאילו ידעתי זאת מראש הייתי מעדיף סלונה. הוועדה תודיע שהיא מאמינה בטענה זו של האזרח.

ד. סוזאייב:

לכוננת-ענין זההי טענה כנה, אבל אין זו טענה כנה, מפני שעברו שנים ואיש לא אמר זאת. אני יכול לכתוב טענה שיש בה כנות. ברור לי שבטענה זו אין כנות אלא היא באה לאתר טענה.

אני מבין שיש שתי דעות: האחת אומרת שתינתן בדיקה, ויש לשלב זאת בחוק, והשנייה אומרת - ואני התחזקתי בדעתי עוד יותר לאחר שמעתי את ד"ר קיסרון - שיש להציע לכנסת לאשר את התיקון.

1. סוזאייב:
יש לי הצעה יותר רחבה. אני מצטרף להצעה לתת בדיקה בין כופר ומלווה ואני מבקש שני דברים נוספים: שהחוק החדש לא יחול על אלה שזכו בבית-המשפט ועל אלה אשר תיקייתם נשארה פתוחה. שתי הצעות אלה הן בגדר טיפוח פנימי בוועדה. אני רוצה לשמור על זכותי לומר על שתי ההצעות האחרונות ולהתנגד לחוק זה כפי שהוגש על-ידי הממשלה, ולבסוף זאת מהעל במת הכנסת.

היו"ר י. גורי:
אני מבין שיש שלוש הצעות: הצעת חה"כ סוזאייב, הצעת חה"כ לוי-חזני והצעת.

3. לוי:
אני מבקש לחלק את הצעתו של חה"כ סוזאייב לשני חלקים ולהצביע לחוד על החלק שהוא משותף גם להצעתו.

הצעה

ההצעה לתת חופש בחירה בין מלווה וכופר - לא בתקבלה
הצעת היו"ר, לאשר את החוק - בתקבלה

2. קבלת משלחת מטעם מרכז השלטון המקומי

היו"ר י. גורי:
הבעיה שהמשלחה רוצה להביא בפני ועדת הכספים אינה חדשה. בעצם בעיה זו שרידה וקיימת מאז קום המדינה: יחסי התקציב בין השלטון המקומי והשלטון המרכזי ומרחב המחית למיסודי, מיסים אשר מתקבלים כולם מכיסו של האזרח, אופן החלוקה של המסים ותחום הסמכויות בהטלת מיסים, של השלטון המקומי ושל השלטון המרכזי, כדי שיוכלו לקיים את השירותים. זוהי בעיה שעד היום לא קיבלה את פתרונה המביח את הדעת. עקרון רבות בזה העניין, יש חברים שהם מציינים יותר אצל שאלה זו ויש שמציינים פחות, אבל כולם יודעים מה העניין. נתבקשתי על-ידי מרכז השלטון המקומי לאשר הצעת המשלחה מחדש. אנחנו מוכנים לשמוע.

מר סנדקייט:
אנחנו מציינים את המרכז של השלטון המקומי. אנני בטוח מקומו של מר אבא חושי אשר יצא לחו"ל. מר לבנון ביקש סליחה על שלא יוכל להופיע מפני שהוא עסוק בקבלת אורחים לרגל שנת העשור. אנחנו יודעים בשם מרכז השלטון המקומי ועל דעת המרכז אנחנו מבקשים להשמיע כמה דברים. אנני מודה ליו"ר ועדת הכספים על האפשרות שנתן לנו להופיע בפני מליאת ועדת הכספים.

הנפער צאירות שונות והתביעות שלנו והעניינים שלנו הצגנו בצורה שרוממה, גם הצגנו את צעדי ציבור, על מצב השלטון המקומי. היום אנחנו רוצים להציג כמה דברים ואחדים זה בבקש את מליאת הוועדה לבחור בוועדה משנה, כדי לבנות יחד איתנו כיצד נוכל לקיים את השירותים הממלכתיים והמקומיים של אזרחי המדינה.

לנו יש חדר או עסק ומהו השלטון המקומי יונק את הכנסותיו, מן המסים באגרות שונות. הניטל על החדר או על העסק בקוב לפי שטח החדר או העסק. מצד שני עומדות הנוצאות הגדולות שלנו, שגדלות מדי שנה בשנה. אהן שתי דוגמאות: הממשלה תיקנה את שפר האחיות וזה התבטא אצלנו בדברות לירות; התיקונים האחרונים למהנדסים (אינני מדבר על השביתה האחרונה); מחיריהם של כל החומרים, שהשלטון המקומי משתמש בהם, עולים, מחלי שתייה כל עליה בהכנסותינו.

אתן דוגמה באו עולים, אלפי אזרחים, לערים ולטובות; חלקם הגדול נקלטו, לשמחתנו, בשוק העבודה, אבל למסים על רכושם או על עסקיהם מוויציפליים טרם הגיעו. מס הכנסה פגיעה אליהם, כי מנכסם להם מסודר גבוה, והם לא כל-כך מטופלים בילדים. בשבילנו הם מקור להוצאות, אנחנו צריכים לספק להם שירותים ממלכתיים - חשמל, במי-ספר ועוד. אמנם הין נסיונות בכמה מקומות להעלות את המסים, אבל הכנסות גדולות מזה לא תהיינה. המצב הולך ומחמיר.

לאור המצב הזה איננו מבינים מהי קרה השנה:

השקטן המענק; איך קרה שהשלטון המקומי, שחייב לתת לא שירותי-לוקסוס אלא דברים אלמנטריים, כגון: כבישי גישה, חשמל, חינוך ומעד, שצריך לשקוד כי התושבים לא יקפחו, בייחוד אלה הגרים בפרברים ובשכונות, אותו שלטון מקומי קיבל מכל התקציב מיליון לירות, מחוץ למה שניתן למועצות האזוריות. מיליון לירות אין אפילו כל אפשרות לחלק. זה שלוש שנים דצופות שיש ירידה במענק. מסכום של 8 מיליון ירד המענק ל-7 מיליון ועכשיו ל-5 מיליון. מזה יש להוריד סכומים למפעלים רציניים מאד: ביוב לגוש דן, חשמל לגליל ולנגב וכן האחרים שמקבלות המועצות האזוריות. לעיריות ולמועצות המקומיות, אשר מספרן 80 בקירוב, כולל הערים הגדולות, נשאר סכום של מיליון לירות. שר הפנים עד היום לא חילק סכום זה, אין לו שום דבר שהוא יכול לחלק.

אני רוצה להגיד לחברי הוועדה וליושב-ראש:

אין אנחנו רואים יותר את הדרך של השפעה על נציגי הציבור בשירות, בכינוסים, בהודעות בעתונים (זאתם קוראים מדי פעם על ההתרוששות של השלטון המקומי). אחזנו בדבר המוד: החלטנו להחזיר את השירותים הממלכתיים לשלטון המרכזי: חינוך, בריאות, מעד ודתי. איננו יכולים לעמוד יותר במבחן החסור בשטח הסעד. מדי פעם מפעלים עלינו הוצאת שאיננו יכולים לעמוד בהם, כי אין לנו שום מקור נוסף של הכנסות. לאחרונה הטילו עלינו את האישפוז של מקרי מעד. כל אחד מאתנו מכיר את התקציב של ממשלת ישראל, כל אחד יודע שההכנסות של הממשלה גדולות, בעוד שאין אנד יכולים להצניע על כל מקור-הכנסת נוסף שיגדיל את הכנסותינו. גם בשטח החינוך איננו מקבלים שום מענק פרט להלוואות. כאן חוקן עוול גדול - נחנו את ההלוואות לחקופה של 18 שנים. זה היה דבר שלא יכולנו לשאת, כי קיבלנו את ההלוואות ל-7-8 שנים, אבל עכשיו, כאמור, הגענו ל-18 שנה. יש מקומות שההוצאה לחינוך מגיעה בהם ל-50%.

על בעיית הסעד אינני יכול להתעכב. ברצוני להזכיר

רק את הכאב והטבל (ה)ומים של נציגי הסעד. אתם קוראים בעתונות איך מדי פעם מתנפלים על עובדים סוציאליים והיו מקרים שנפצעו כמה אנשים. הדבר נובע מהון הלחץ האיום, שבמקומות מרכזו מקרים כאלה שאין להם מה לעשות במקום קטן. יש עזיבה אזורי הפיתוח, יש עזיבה מההתיישבות ומקרים אלה נופלים למעמסה עלינו.

אנחנו מבקשים עוד השנה שני תיקונים רציניים מאד:

הגדלת המענק - ואני מניח שוועדת הכספים בוודאי תגיש הצעות לתקציב נוסף עד סוף השנה - אנחנו מבקשים לא לשכוח אותנו בחביעה זו להגדיל את המענק. ושנית, אנחנו תובעים, עד שתקום ועדת משנה - ואנחנו מבקשים שתקום ועדת משנה עוד היום, אם זה אפשרי - להגדיל את תקציב הפיתוח ב-10 מיליון ל"י, כדי שנוכל לעשות משהו השנה. לגבי השנה הבאה, אני מציע שהדבר יידון בוועדת המשנה - ויש לנו הצעות לזמן יותר ארוך - אולם נשימתנו עכשיו קצרה כי איננו יכולים להמשיך יותר. אין זה אומר שהמצב בכל המקומות כה קשה. משרד הפנים יודע איפה המצב יותר קשה ואיפה יותר קל. איננו רוצים להגיע לכך שאיזו עיריה הצטרך לאחוז באמצעים כגון הפסקת אחת השירותים הממלכתיים. אני חושב שהממשלה אינה מעוניינת בזה. הייתה כבר דרישה לכנס את מרכז השלטון המקומי כדי להחליט על הפסקת השירותים; לא עשינו זאת מאוך תקווה שוועדת הכספים תמצא פתרון לשנה זו וועדת המשנה תדון לגבי המצב בשנה הבאה.

מר צחק:

לא נעלם מאתנו שאנחנו יושבים בפורום אשר מחקשה ומחלבט בבעיות הכספיות של השלטון המרכזי. עם זאת אנחנו סבורים שעלינו להביע את חמהוננו על כך שיש אי-הבנה, ואולי אי-הבנה טראגית, בין מוסדות השלטון המרכזי לבין מוסדות השלטון המקומי.

אנחנו עושים יחד עבודה משותפת בשטח של שירותים אזרחיים, אולט הנענו, במשך עשר השנים האחרונות, למצב בלתי נורמאלי, בלתי מוצדק ובלתי מוטבר.

השירותים המתחלקים בין השלטון המקומי והשלטון המרכזי, בעול הכספים עומדים ביחס של 82% לעומת 18%. אם ניקח את התקציב הכולל של המדינה לשירותים והתקציב השוטף של הרשויות המקומיות היחס הוא 82 ל-18. לכיסוי ההוצאה הזאת אנחנו מקבלים מסים מהחושבים, אשר מתחלקים ביחס של 92 אחוז לממשלה ו-8% לשלטון המקומי. אם המסים מהווים בערך 25% של ההכנסה הלאומית, מתוך 25% אלה לוקחת הממשלה המרכזית 23 אחוז והשלטון המקומי 2 אחוזים. הפרש הוא הפרש של 50 מיליון ל"י בין עול ההוצאה לבין ההכנסה. הממשלה מפצה אותנו ב-20 מיליון ל"י, אם כן נשאר פער של 30 מיליון ל"י, אשר מהווה את הבעיה של השלטון המקומי במדינה. מוכרח להיות איזה הסבר. לא יכולה להיות שותפות כמו בלי חלוקה הגיונית של עול ההוצאות לעומת ההנאה שבהכנסות המתקבלות על-ידי החושבים.

החלוקה לא היתה כזאת לפני 10 שנים. ניקח את ההתפתחות מ-1952. היחס היה אז 86 לממשלה לעומת 14 לשלטון המקומי (הכוונה לחלוקת ההכנסות ממסים) בעוד שכעת עלה חלקה של הממשלה ל-92 וירד חלקנו ל-8. הסיבה מובנת. לנו אין מערכת מסים, אין לנו מס הכנסה, אנחנו צמודים לסוג של מס שאינו גדל באופן טבעי עם שינוי הכנסת הנישום. הפער הולך וגדל מדי שנה והדבר מעיק עלינו. תקציב המדינה גדל בשנת 1958/59, לעומת התקציב לשנת 1957/58, ב-25%, ובנודאי יהיה עוד תקציב נוסף. אני מדבר על התקציב כפי שאושר בתחילת השנה. באופן טבעי חייב לגדול תקציב השלטון המקומי באותו יחס. פעיק הבטחון בתקציב המדינה גדל רק ב-10% ואילו תקציב הסעד והשירותים גדל ב-30%, וזהו שטח שאנחנו שותפים עם הממשל המרכזי.

להלן אחך כמה מספרים על חלוקת עול השירותים בין הממשלה לבין השלטון המקומי. מצד - הממשלה 60%, השלטון המקומי 40%; חינוך - הממשלה 55%, השלטון המקומי 45%. אם שני שירותים אלה גדלו בהתקציב הממשלה ב-30%, באופן אוטומטי גדלה גם הוצאתנו בשירותים אלה ב-30%. מי שיעבור על התקציבים של הרשויות המקומיות ימצא שהגידול בתקציב שלנו הוא רק ב-20% בעוד שהשירותים הממלכתיים גדלו ב-30%. ולנו אין מקורות לכיסוי. ביולי עלה האינדקס במספר נקודות. לנו אין כל מקור לכיסוי הוצאה נוספת זו. זוהי בעיה שאנחנו מתלבטים בה.

הכנסת משילה עלינו מדי פעם עול נוסף. היה ענין של חינוך תיכון. אמנם היו רשויות מקומיות שבין כה נשאו בעול של חינוך תיכון, אולם אין מקור לכיסוי הוצאה זו. משרד הסעד מנהל מזה שנתיים מדיניות חדשה. בשנתיים האחרונות באה עליה חדשה, היו בה גם מקרים סוציאליים. כעבור שנה הודיעו: אלה מקרים מקומיים. כאילו ומקרים סוציאליים אלה נקלטו במקומות ומשלמים מסים. מסילים עלינו עול החזקה העליה הזאת. מדוע? במקום להכניס אותם למעברה הכניסו אותם לשיכון. אילו הכניסו אותם למעברה הממשלה היתה דואגת להם, תל-ידי כך שנכנסו לשיכון הורידו עול זה מהממשלה והעבירו אותו עלינו בלי כל הצדקה. אנחנו מדברים על חיסול המעברות. בשביל התקציב המוניציפלי חיסול המעברות מהווה קסטרופה. אין כל סיכוי שנוכל לעמוד בעול של חיסול המעברות. כי במקום החזקה של שטח קטן בלי בעיות של האורה, מדי-טפור וכבישים אנחנו נכנסים לעול של החזקה של קילומטרים רבים של דרכים, רשת של מאור ועשרות כחות, ציוד בשבילן ומבנים חדשים. זה קסטרופה מבחינה תקציבית. ואנחנו עומדים תמיהים: מנין יזרחת הזאת לבעיות השלטון המקומי? אין כל השוואה בין העול המוטל על השלטון המקומי לבין השתתפות הממשלה בתקציב השלטון הזה.

אנחנו סבורים שקודם-כל יש להציל חלק גדול מאן של רשויות מקומיות שלא אוכלנה לעמוד ללא עזרה. הגידול שבהגדלת המסים יפסה ב-5 מיליון ל"י, אולם גידול התקציב מסתכם בערך ב-22 מיליון ל"י. איננו רואים מוצא לכיסוי. המדתי למצוא לזה פתרון עוד השנה, על מנת שלא נצטרך לשבת ולדון לאחר מעשה.

הצעתי היא שועדה של הכנסת תשב אתנו כדי ללמוד את הבעיות לפרטיהן. אני רוצה להזהיר אתכם מראש: אזרחי המדינה ימשיכו לשלם מס הכנסה בשנת 1959/60, אולם אצלי באים כבר אנשים ואומרים: אני בוחר כך, אני לא בוחר כך, ואני חושש שחתחיל התפרעות של אי-תשלום מס. ניאבק עם זה, אולם אל נשכח שאצלנו אין ניכוי אוטומטי כמו במס הכנסה, אלא גובה צריך לגבות את המס. אנחנו תביע תבענו ניכוי אוטומטי.

מר מיכאלי:

נראה ללפעמים שוועדת הכספים דנה ומחליטה על דברים שאין לה בקיאות בהם. אני מבקש את סליחתכם אם אני אומר את הדבר הזה. בלעדינו לא יכול להיות אפשרות של קליטת עליה. כאנשי המקום אנחנו רואים את העניין מקרוב, אלינו באים העולים, אנחנו קולטים עולים. בלי עזרת הממשלה איננו יכולים לעשות מאומה, אבל עיקר המלאכה היא עלינו.

עולה אשר אינו משלם כל מס, עולה כזה עולה לנו כ-200 ל"י לשנה - בתי-ספר, מים חינם, הזנת ילדים חינם - כל זה מצטרף לסכום של 200 ל"י לכל משפחת עולים שאינה משלמת זאת. ניקח לדוגמה את הרצליה היכולה לשמש דוגמה להרבה מקומות - אבל לא לכל המקומות, כיוון שיש מקומות שאינם קולטים עליה. הרצליה קלטה בשנה שעברה 700 משפחות והשנה 600 משפחות. אנחנו חייבים להכנס לעול של תשלומים חדשים. יש 1600 ילדים שמקבלים הזנה, ביניהם 100 משלמים סכומים קטנים.

איך זה מתכסה?

קרנמן:

מק מיכאלי:

50% על-ידי הממשלה ו-50% על-ידי המקום. 25% של תושבי הרצליה אינם משלמים מסים, בזה כלולים מקרי סעד ומשפחות שהן על גבול הסעד, שאינן יכולות לשלם מסים. יש מקרים הרבה יותר קשים. בשנה שעברה השקענו בהרצליה כ-400 אלף ל"י לענייני חינוך בשביל קליטת עליה. השקעות אלה צריך לשלם, יש בזה גם אשראי קבלני לתקופה שרה. איך נוכל לעמוד בזה? 23% מהתקציב הרגיל הולך לתשלום חובות על מבנים למי-ספר. וסכום זה יגדל בשנים הבאות ויגיע ל-25% ול-30%. אם כן, איך פלא שרוב הרשויות המקומיות אינן יכולות לעמוד בהתחייבויותיהן. זה נובע לא פא-פעולה אלא מרוב פעולה. אנחנו להוטים לפעולה, חונכנו משנים לעשות ולעשות, אבל הגענו עד משבר.

אבקש את חברי הוועדה להציג את שאלותיהם.

הו"ר י. גורי:

ש. דייץ:

האזרח צריך לשלם מסים בשביל כל השירותים. מה נפקא מינה למי ישלם זאת? אם תקבלו מהשלטון המרכזי סכומים נוספים אנחנו נצטרך להטיל מסים. מה משנה לאזרח אם יטיל עליו אשכול או רשיש? אני רוצה לדעת מה אתם אומרים בעניין זה. אתם עושים חשבון שהחלוקה לא צודקת. אני מניח שיכולים להגיש גם חשבון אחר. ניקח לדוגמה שמירה: המשטרה שומרת. אני טוען שהישובים החקלאיים שומרים לבדם והממשלה לא משתתפת. לכת איך משטרה מיוחדת. אם יש במדינה 7 אלפים שוטרים הם שומרים את חל-אביב ופתח-תקווה ואינם שומרים בצהלל. הוא הדין בבתי חולים, וכך בקמה וכמה דברים שהתקציב הכללי של המדינה משתתף בשירותים אלה בערים ובעיירות ומקפח את ההתיישבות.

אתם רוצים פיתוח אבל אני לא מעוניין לפתח את חל-אביב ופתח-תקווה. אינני רוצה לפתח את המרכז. אף על פי כן אתם פטריוטים לעיר שלכם - אבא חושי רוצה לפתח את חיפה.

דיבורתם על היסול המעברות. אינני רוצה לחסל את המעברות כדי להגדיל את הערים אלא כדי לשלוח את אנשי המעברות למקומות מרוחקים. אל תבקשו מהממשלה כסף כדי לפתח טבריה. אם לא יהיה טוב במעברה הם ילכו לאן שצריכים ללכת.

אתה החלטת לבנות שם.

מר צהר:

יתהווה מצב שאנשים אלה ילכו לאן שהברחה ללכת.

ש. דייץ:

קראתי שאתם משלמים למהנדסים יותר מאשר המדינה משלמת; הווה אומר שאתם רוצים שהשלטון המרכזי יתכן לכם כסף שתתחרו בו.

ז. סוזאייב:

מר מיכאלי עשה קצת עוול לוועדת הכספים. אני יושב בשתי כנסות ואינני זוכר שעברו חדשים בלי דיון יסודי בשאלה זו. מר גורי הנכבד ישב ראש במספר ועדות ובכל דיון בתקציב הנקודה הזו עולה.

הדיון האחרון היה עם שר הפנים. דרשנו להבא בפנינו השוואה של המענקים שקיבלו הרשויות המקומיות והמענק שמקבלים השנה. היה ברור מדוע מקטינים את המענק דווקא השנה. שאלתי ברגע זה מופנית למר אברזי, אשר מייצג את שר הפנים. הטענות של הרשויות המקומיות בצורות. אני חושב שבקשתן לגבי הקמת ועדת משנה תחבול. אבל אני שואל לגבי השנה הזאת. מאחר שהברורים נתקיימו כבר, והיה ברור שהסכומים הם בלתי מספיקים, שהמענק קוצץ, אני שואל את מר אברזי מה הן ההנחיות של שר הפנים - האם לא רוצים להגדיל את המענק או לא יכולים?

מר אברזי:

הנחיות למי?

ז. סוזאייב:

לך. יכול שר הפנים לבוא ולומר: אתם צודקים, אני אתכם, אבל מה עלי לעשות כאשר הממשלה לא נוחתת. אולם יכול שר הפנים לבוא ולומר: לפי דעתי אתם לא צודקים, זה לא מגיע לכם. אני רוצה לדעת מהי עמדת שר הפנים.

א. בהיר:

אינך יודע?

ז. סוזאייב:

ברגע זה לא.

א. בהיר:

הרי ישבנו על החקציב?

א. הרצפלד:

אני רוצה לשאול מה גורל האמיסיה.

הינ"ר י. גורי:

החלק השני של 7.5 מיליון ל"י אושר.

א. הרצפלד:

כפי שאנחנו יודעים היו איזה תנאים מיוחדים שדרשו מרשויות המקומיות בקשר עם הוצאת האמיסיה והפצחה.

ברצוננו לדעת בבירור על מה אנחנו מדברים, אם מדברים לגבי השנה הבאה, אני בטוח שבקשתכם להקמת ועדת משנה לא חושב עליהם. אולם אם מדובר על השנה האם אינכם יודעים שהשנה הכל כבר חולק ובמסגרת החקציב הזה איננו יכולים לעשות דבר? אנחנו חיים בלי רזרבה. אני רוצה לדעת האם הכוונה היא לשנה הבאה או לשנה הזו.

מר רשיש:

לא קל לי לעמוד על הדברים שציינתי אותם בה"פ דיין. הרגשה זו מלווה אותי כל השנים, שאני עומד בראש

עירייה ועוסק בדברים לא קונסטרוקטיביים, שאינם מכניסים מטבע זר, לא עושים פיתוח וייצור אלא מוציאים כסף על עזרה סוציאלית, עזרה לחולה, הוצאת אשפה וכו' - דברים שאינם משמשים בסיס לפיתוח המדינה. אולם לא אנחנו אשם בזה שכמעט 1.5 מיליון חושבים מרוכזים באותו שלטון מקומי שאנחנו מדברים בשמו. ועוד הכספים אינה ועדת כספים של חלק מהישוב אלא של הישוב כולו, והישוב, כמו שהוא מחולק, צריך קצת הוצאת אשפה, שלא תהיינה מחלות, הוא צריך קצת מים, קצת מאור והדברים המינימליים שאנחנו נותנים לו. אני אברך אותו לום כאשר הכנסת תחליט להטיל מס על הרשויות המקומיות באופן שיפך לדילול סביבה זו ואני אשתתף בזה. אני מוכן, עם תקציב הדל, לשלם את כל הוצאות ההעברה, להעמיד מכוניות ורכבת. חבר הכנסת דיין, אנחנו מייצגים את כל הארץ, את המעברות השכונות והישובים, בוודאי שהי"ר הוצים שיהיה הרכב אחר של חלוקת האוכלוסיה, אבל כל עוד זה לא קיים אנחנו הוצים שלא תהיינה אפידמיות, אנחנו מוכרחים לספק את הצרכים המינימליים. והלא חושב הזה לו אנו נותנים את מינימום השירותים הרי הוא נושא בעול ההכנסות, הוא נותן את הכסף. אינני אומר שלכל תושב צריך להחזיר כל המסים בצורה של שירותים, אבל אתה לוקח מחושב שיכול לתת יותר כדי לתת למי שאינו יכול לתת. אנחנו משתתפים גם בבתי-חולים, באוחו בית-חולים מקבלים אישפוז כולם, אנחנו נותנים אישפוז כשכל מטה עולה לנו בערך 20 ל"י ליום, ואם הממשלה נותנת לנו 650 ל"י לשנה למטה, הרי זה כמעט שום דבר. אנחנו משקיעים כסף בהחזקת בתי-חולים מפני שאיננו ממונים על תיכנון הארץ. איננו ראשי עיריות פרופסיונליים. מאתנו תקבלו כל תמיכה לתיכנון אחר, אבל אנחנו רואים עצמנו כנבחרי הציבור ומצוים לדאוג ולספק את צרכיו המינימליים של האזרח, ולצערנו הרב איננו יכולים.

חבר דיין, אני קרוב לעניין. אני נסעתי ללוד כאשר הביאו אנשי ראש העין. הכנסנו אותם לאן שהכנסנו, אבל יש תפתחות של דברים. היה זמן שלא ידענו לאן להכניס אותם, הכנסנו אותם אלפה שהיה גג. לא היית מקבל שום התנגדות מפתח-תקווה אילו הכנסת את כל התימנים בנגב ולא מפתח-תקווה.

אף פעם לא הייתה התנגדות מאיזה ישוב עירוני: למה אתם מעוניינים לשם. אבל בצער אני צריך להגיד: משאירים דירות פנויות ובורחים לפתח-תקן משאירים דירות פנויות ובורחים לחל-אביב. אני יכול להתגבר על זה? אם הממשלה יכולה לעשות משהו בשטח זה מאתנו תקבל את כל העידוד לכך.

איננו יודעים אם אתם דנים או לא, אני מניח שאתם דנים, אבל לקראת הבאות היינו רוצים איזה שינוי. אני רוצה להגיד פשוט: כל הפגישות שלנו הם בהסכמתו או בידיעתו של שר הפנים. ישבנו עם שר הפנים ואמרנו לו: איך זה יתכן שאף אחד מאתנו אינו יודע מהו תקציב הפיתוח העומד לרשותו? בזמן הגשמים לא נבצע את עבודות הפיתוח, אף לא בזמן הקטיף. חשובה הייתה יש לי לכל הרשויות המקוציות בארץ מליון לירות לפיתוח ואני מתלבט ואינני יודע איך לחלק אותו. מדוע? - לא נותנים לי יותר, קיצצו לי את תקציב הפיתוח למרות החייקרות. שאלנו: מה לעשות? מה שאתם יכולים; חפגשו עם שר האוצר, עם ועדת הכספים, עם ועדת הפנים. אני רוצה שחבר-הכנסת סוזאייב יבין שאין זה כניגוד, לשך הפנים, כי גם הוא נמצא במצוקה, כי אין לו כל אפשרות לחלק את הסכום שעומד לרשותו. אם לפני שנה הקציבו למענק 8.5 מיליון ל"י, השנה הקציבו את הסכום במיליון לירות ושר הפנים איננו יודע איך לחלק את המענק. צנייתנו לוועדת הכספים של הכנסת היא בהסכמתו, כי החשובה אינה תלויה בו אלא בכל גורמי התקציב שקובעים זאת.

לי חשוב שבזמן שוועדת הכספים תתחיל לדון על תקציב המדינה שהיא תבין שגם תקציב הרשויות המקוציות הוא חלק מתקציב המדינה המתממן מאותם המקורות של תקציב המדינה והממלא אותם הצרכים. באותה עת שהממשלה מגישה את הצעת התקציב למדינה כולה על שר הפנים להגיש את התקציב הכללי של הרשויות המקומיות, כך שלנגד עיני ועדת הכספים יהיה גם התקציב של השלטון המרכזי וגם התקציב של השלטון המקומי, והיא תצטרך לכוון את הדברים האלה. אני מציע הסדר זה לקראת הבאות. אין שום דרך אחרת אלא לשלב את התקציב של הרשויות המקומיות בתקציב של המדינה. זהו תקציב ששואב את הכנסותיו מאותם אזרחים ומוציא אותן לטובת כל האזרחים. והיה, אם בתקציב המדינה תהיה תוספת של איכס אחוזים אותה תוספת תחול גם על תקציב הרשויות המקומיות.

א. בהיר:

מי מסדר את תקציב ההוצאות?

מר רשיש:

אינני יודע מי מסדר את ההוצאות של השלטון המרכזי.

א. בהיר:

הממשלה.

מר רשיש:

אנחנו נביא הצעה של הכנסות והוצאות וייעדת הכספים צריכה לראות לפנייה שני תקציבים. אם ועדת הכספים לא תוכל להבטיח הכנסה נוספת במידה מספקת, היא תגיד לשר הפנים: זאת אנחנו נותנים לך, עליך לשבת ולהתאים את ההוצאות. הוא יעשה זאת בתור ממשלה.

א. בהיר:

עכשיו אני עובר לשאלת התקציב של השנה השוטפת. איננו יכולים להגיד איך לעשות זאת, אבל אני יודע שאיננו יכולים לכלכל מענק באשר הוא קוצץ לעומת השנה שעברה במיליון לירות. אין לנו כל הצדקה. במקום 5.5 מיליון הממשלה הכניסה השנה רק 3,250,000 ל"י. היא הקטינה את חלקה במענק ב-2.5 מיליון ל"י. את הסכום הזה היא צריכה להחזיר לנו. היא יכולה לתת תוספת על-ידי הלוואות בנקאות בערבות, שהיא חשלם בשנת הכספים הבאה. אנחנו יודעים שכאשר יש רצון טוב ויש הבנה אפשר למצוא דרך ולהשיג 2.5 ל"י.

א. סוזאייב:

הדרישה לתקציב זה היא בסך 2.5 מיליון ל"י וזה היה פותר את שאלת המענק?

מר רשיש:

השנה לא ירדו המחירים, לא הוקטנו ההוצאות ולכן מה שהממשלה נתנה מתקציבה, 5,750,000 ל"י, היא לא צריכה לקצץ השנה, נוסף לסכומים המועברים מסעיפים אחרים.

עכשיו לתקציב הפיתוח: הממשלה נתנה בשנת 1955/56 8.4 מיליון ל"י; ב-1956/1957 נתנה לנו 7 מיליון ל"י; בשנת 1957/58 - 6.1 מיליון ל"י; בשנת 1958/59 - 5 מיליון ל"י. ואם להוריד את הסכום של 1.6 מיליון ל"י לביוב באזור דן, וכל מיני צרכים אחרים - שאני מעריך אותם מאד - כגון חשמל בנגב ובצפון וכו', נשאר לכל שלושת הערים הגדולות פלוס המושבות המרכזות אוכלוסיה של כמעט 1.5 מיליון נפש, כמיליון לירות לפיתוח. כיצד אפשרי כדבר הזה?

אינני אומר שיש להחזיר לקדמותו המצב בשנת 1955/56, אבל לפחות יש להחזיר אותנו ל-1956/57. יש למצוא עוד 2.3 מיליון ל"י לתקציב הפיתוח. איך לעשות זאת? אם שר האוצר יחייב את הצעתי אני אציע הצעותי.

כל זמן שאנשים אלה לא עברו לנגב אנחנו צריכים לדאוג להם. אנחנו מסתככים בהלוואות עם קבלנים, הלוואות לתקופות קצרות, לשנתיים, מחפשים גמילות חסדים וזה מוכרח להביא לאיזו חסוכת שלא נוכל לצאת ממנה. אותו המינימום שנתנו לנו בשנת 1956/57, 7 מיליון, מה ההגיון לא לתת השנה? המענק תמיד נמצא בירידה; האם אין התייקרות? התייקרות ישנה, היישוב גדל, היתה עליה גדולה, היתה עליה מפולין שבעיקר כיוונו אותה לאזורי הערים. בינתיים חיסלו את פרדס-חנה והעבירו אלינו את כל פרדס-חנה עם כל האסון של פרדס-חנה. מהי ההצדקה שדווקא השנה, כשיש התייקרות והצרכים גדלו כל-כך - להקטין את המענק ותקציב הפיתוח? אינני רואה שום הצדקה. אני מצטער שלא יכולנו להגיד זאת לפני שאישרו את התקציב, אבל אני משוכנע שאלה שיושבים כאן, אם נצליח להחזיר בהם את ההכרה של חשיבות הדבר יעשו הכל כדי לתקן את העוול שנעשה. אינני יכול להתווכח עם אלה החושבים שאנחנו שותים מים חינם, שאנחנו מוציאים אשפה חינם; אבל מי שחושב שיש לחושבים זכות של קיום צרכים מינימליים הוא יגיע למסקנה זו.

אנחנו מטילים מסים די כבדים. השנה הגדלנו את המסים ב-15%. הגדלנו מס-עסק. יש האומרים: נפסיק את המסים העירוניים, נעשה מס-הכנסה וניתן חלק לעיריות. זה בירור מאד רציני, אבל בינתיים אני יכול להגיד ב-15% גלשהיטוד של הישוב המס נשאר בלתי הגיוני. אדם המטופל ב-12 נפשות והמרוויח 150 ל"י לחודש משלם אותו מס שמשלם אדם שמרוויח 500 ל"י ואינו מטופל במשפחה גדולה.

היינו רוצים שוועדת הכספים של הכנסת תרחיב את אופק ראיית העניין, חראה את צרכי 1.5 מיליון החושבים הנמצאים בשטח השיפוט העירוני או המושבתי ונעשה למילוי הצרכים האלה.

הצעתי היא להחזיר את תקציב הפיתוח לרמתו משנת 1956/57, זו תוספת של 2 מיליון ל"י. אשר למענק, להוסיף לנו 2.5 מיליון ל"י, שהממשלה נתנה ב-1957/58.

מר סורקס:

אני רואה את דברי חה"כ דיין כדברים מסוכנים מאד. חה"כ דיין עושה אותו דבר שהממשלה עושה. הקימו מחלקה מיוחדת בסוכנות להוציא את אלה שלא יכולים לשבת בהתיישבות ולהביא אותם לערים. שר העבודה עם ברגינסקי מהסוכנות פנו אלי לכנס כנס של ראשי העיריות לדון בקליטת עולי פולין ומצרים, כי עליה זו לא הולכת להתיישבות. ואינני אומר שמישהו אשם בזה. גם ראשי העיריות היו חלוצים וגם הם ציונים. עוד לא ראיתי משאלות - אפילו לו לבנון וקרניצי - שראשי ערים הלכו אל הממשלה לבקש להביא אנשים לערים. הממשלה בונה שיכונים בערים ולא אנחנו. אנחנו מעודדים אנשים לצאת להתיישבות. אבל כמו שבהתיישבות נותנים תנאים אלמנטריים לאנשים כדי שיוכלו לגור שם כך צריך לתת לאנשים בפרברים. הילדים בפרברים גם כן זקוקים למגרש משחקים כמו ילדי מרכז העיר. כיצד אפשר להעמיד את העניין כך: זה דבר לא פרודוקטיבי? מצדנו קואופרציה מלאה להליכה להתיישבות, אבל כל עוד לא הולכים להתיישבות וכל עוד אנחנו קולטים את אלה שעוזבים את ההתיישבות - אנחנו צויכים להיות אחראים. אם לא נכניס ילד לבית-ספר מיד תהיה שאילתה בכנסת. כאשר יקרה אסון כל העתונות תהיה מלאה. וכאשר קורת שריפה במעברה ואנחנו לא ניתן עזרה - מיד ישאלו: איפה הייתם? אי-אפשר מצד אחד לדרוש עזרה כדי לקלוט עליה פולין - ואומרים לנו: אם העליה הזאת לא תקלט הם יחזרו לפולין - ומצד שני להתעלם מהצרכים. לא די שאנחנו פותחים כחה במאמצים בלתי רגילים, אי-אפשר להגיד לילדים שילמדו על הרצפה. אני רוצה לראות את חברי ועדת הכספים שפעם יסיירו ויבואו אלינו לראות ריהוט וקייטנות שפחחנו לילדים שאין להם מה לאכול בבית. הם פעם יהיו חלוצים טובים וחיללים טובים, אנחנו מגדלים אותם.

לא באנו לוועדת הכספים כדי לתצות. אנחנו טובעים שני תיקונים מידיים. שר הפנים הודיע לנו שהוא אינו יכול לעשות דבר. ביצוע תכנית הביוב באזור דן זהו דבר בעל ערך ממכלתי רב, כי עונה לצרכים של חלק חשוב מהאוכלוסיה, אולם הוא לא נותן פתרון לדרום. תכנית זו היא תכנית גדולה וגדולת חלק גדול מהקצבה. על זה יש להוסיף פיתוח חשמל, החלק שהולך למועצות האזוריות ונשאר בסופה של דבר מיליון לירות ל-89 רשויות מקומיות. נגיד שתל-אביב, רמת-גן וחיפה לא יקבלו כלום; האם נשאר משהו ליתר? האם זהו סכום שאפשר לחלק?

בענין האמיסיה. אנחנו מקבלים את האמיסיה ברצון רב מחוסר ברירה, כי התנאים הם קצת יותר טובים מאשר אשראי קבלני פרטי, אבל בכל-זאת התנאים קשים לשלטון המקומי, יש ריביה די גבוהה.

איננו מצוים לתת עצות לוועדת הכספים מנין לקחת את הכספים, אבל אנחנו מבקשים תיקון המענק ותיקון תקציב הפיתוח. אנחנו מבקשים שתקום ועדת משנה אשר יחד אתנו ואף משרד הפנים תדון על הריפורמה של המסים. בכוונה לא הבאנו את החומר הזה כי לא עכשיו הזמן. אנחנו מקווים כי ועדת הכספים תתייחס בכבוד ראש לתביעה הקשה והחמורה שלנו, מפני שבלי שני תיקונים אלה לא נוכל להמנע מזעזועים קשים מאד.

מר אברזי:

אני חייב תשובה לשאלה. הפגישה הזאת בין נציגי השלטון המקומי ובין ועדת הכספים אינה למורה-רוחו של שר הפנים. להיפך, שר הפנים יודע צ'ט פגישה זו והיות והמאבק שלו להגדלת המענק לא נשא פרי הוא אמר למרכז השלטון המקומי: תחלצו למערכה ותפנו לוועדת הכספים ולוועדת הפנים של הכנסת. לכן החשובה היא שהדבר הוא בידיעתו של שר הפנים ובהסכמה גמורה אתו.

בנוגע להנחיות של שר הפנים. הוא עומד על זה שיש להחזיק את המענק או להגדיל אותו - בהתאם למה שהיה בשנה שעברה. בשנה שעברה היו 2 מיליונים מיוחדים בקשר לתעסוקה. השנה 2 מיליונים אלה נפלו. מר אשכול השמיח אותם. ויש חלק שנוגע לתוספת של עולים מפעם לפעם.

בנוגע לתקציב הפיתוח. שר הפנים ומשרד הפנים מאד מאד נוטים לאזוריים בלחי מפוחחים במדינה, לאזורי ספר ופיתוח. בכל התכניות שלנו השנה לא כללנו תל-אביב ופתח-תקווה ובכלל האזוריים המפותחים, לא מפני שבהם אין צורך ממפעלי פיתוח; ההיפך מזה נכון, כל כמה שהחושבים מתרבים הצרכים שלהם הולכים וגדלים, אבל אין לנו יכולת; את מרבית הכספים משקיעים בחשמל, כבישי גישה, ביוב, מים - דברים שהם מצרכים חיוניים בכדי שאלה הנשלחים לאזוריים אלה לא יעזבו את המקום וישארו שם. יחד עם זה אנחנו מכירים את הצרכים של ישובים אחרים, כגון פתח-תקווה, כפר-סבא, תל-אביב ועוד. קחו לדוגמה את חיפה - בעיית הביוב של חיפה היא אחת הבעיות הכאובות. תכנית הביוב באזור דן היא רק שלב ראשון של מאסף הירקון. עדיין לא התחילו במאסף של חוף הים והמאסף שהולך לחולון. אשר לחשמל, עדיין לא גמרנו עם הגליל העליון והנגב. ביוב למטקים חקלאיים - כאן אנחנו בראשית הפעולה. בענין חיטת המים של ישובי כפר וישובים חקלאיים: זו רק השנה השלישית שאנחנו שותפים לתכנית הרצפולד. את הכספים שיש לנו קודם-כל נשקיע במטרות שמניתי לעיל. לכן תקציב פיתוח של 5 מיליון ל"י אינו תקציב פיתוח.

ועוד "סוד" אגלה. האמיסיה המוצעת שהיו"ר

הודיע עליה כי יש הסכם ואשר אנחנו חושבים שהיא חוצא באוקטובר, יתכן שהיא תהיה בת 10 מיליון ל"י ולא 7.5 מיליון, אולם גם זה לא יפתור את הבעיה מפני שתל-אביב, ירושלים וחיפה "אכלו" את חלקן בזה, כלומר הוציאו כבר את הכספים האלה.

לכן הבעיה היא קשה מאד. הצרכים באזוריים

אלה הולכים וגדלים, הישוב מתפתח, יש לו דרישות גדולות ואל הישוב הזה נמשכים כאל מגנט גם אנשים מאזורי ספר. הבעיות האלה מוכרחות לעמוד לדיון במקום המתאים.

שר הפנים, נוסף למלחמות שיש לו בכמה חזיתות,

יש לו מלחמה עם האוצר וגם בחזית של הרשויות המקומיות. על החשבון של מה שעושים האנשים הנכבדים האלה שר הפנים מברך על זה, אבל מעל למל זה הוא שותף למרכז השלטון המקומי במלחמתו על המענק והגדלת תקציב הפיתוח.

הינו"ר י. גורי:

אני רוצה לסכם. אני מצוי אצל השאלה הזאת ואף אחד אינו יכול לומר שאין לי בקיאנות מספיקה, מפני שאני עוסק בה לא רק בוועדת הכספים אלא גם בסגרות אחרות. השקפותי בענין זה ידועות גם לשר האוצר וגם לוועדת הכספים וגם לחברי המשלחת שיושבים פה. אני יכול לומר שעמדותי והשקפותי בענין זה אינם למורת רוחם של אנשי השלטון המקומי. אני רוצה לפרש את דברי.

אני שמח לציין שראש עיריית פתח-תקווה מר רשיש סיכם כמה דברים ברוח אותם הדברים שאני טוען תמיד וחוזר עליהם. אינני יכול להתפאר שהצלחתי בזה, אבל אני רואה את הבעיה, אני רואה את הבעיה בעיקרה, שכאשר דנים על התקציב של המדינה יש לדון עליו בשולב עם הדיון על תקציביהן של הרשויות המקומיות. המצב הזה שמקבלים את התקציב, שמים אותו על השולחן של הכנסת לקריאה ראשונה ולאחר מכן, ברגעים האחרונים, מחחיל הודיכוח אם לתת מענק של 5 מיליון או להשתתף בשירותים בשיעור זה או אחר - סדר זה עומד בניגוד להגיון ומחטיא את המטרה. המטרה הראשונה היא שיהיה דיון משולב. מה זאת אומרת משולב?

אני מדבר על שירותים ופיתוח. הרשויות המקומיות צריכות להגיש תקציביהן לשר הפנים בשני חלקים אלה בזמן כזה שיאפשר לדון על תקציבים אלה במשולב עם הכנת התקציב הכללי של המדינה. זה לא בלתי אפשרי. נכון אמר מר רשיש: אתם יכולים לגרוע מהתקציב אבל אנחנו בנינו את התקציב כך, כאילו אנחנו קיבלנו עוד סכום מסויים. זה לא מונע את הצגת הענין: מה הם הצרכים של השירותים המקומיים? במקיימים אותם במשותף בין השלטון המרכזי והמקומי. זה צריך להיות נגזר עיני הממשלה ושר הפנים כאשר היא מכינה את התקציב. כבר בקריאה הראשונה תדע הכנסת במה מדובר וכאשר התקציב מגיע להכנתו לקריאה שניה ושלישית הענין יעבור כמה מסכנות וכך תהיה הכנה מספיקה לענין.

אשר לתקציב הפיתוח. חה"כ דייך הפנה טענה בלתי צודקת כלפי אנשי השלטון המקומי, שעקרונות של פיזור האוכלוסיה צריכים לבנות את הממשלה בחכמיזחיה. אנשי השלטון המקומי אומרים: לא זו בלבד שאיננו מתנגדים לזה אלא מוכנים לתת כל העזרה, ז.א. לכלכל מדיניות התואמת את העקרון הבריא של פיזור האוכלוסיה, אבל יש פה תהליך סטיכי - שבחלקו נובע תהליך זה מחוסר תיכנון אבל בחלקו הוא תהליך סטיכי - ואני אינני יודע אם אפשר להשתלט על זה. כאן יש לנו ענין עם אנשים חיים ולא עם נוסחאות. יש מרכזים שגדלים כמו שמרים, ללא כל תיאום עם צרכי המדינה. כאשר יש תהליך כזה ברור שיש צורך לא רק לתת שירותים אלא גם בתקציב פיתוח מסויים. יש שירותים שהם משולבים עם תקציב פיתוח. כאשר מדברים על חינוך זה לא רק החזקה אלא גם בנין בתי-ספר. אי-אפשר לעשות זאת בלי תקציב. יש צורך לבנות מוסדות בריאות, לתת אישפוז. בחלקה זוהי בעיה של החזקה ובחלקה של תקציב פיתוח. אי-אפשר לבוא בטענה לרשויות המקומיות כאילו היו גורם מפריע להגשמת העיקרון הבריא של פיזור האוכלוסיה. במידה שהדברים מסתדרים אחרת הם מוכרחים לתבוע תקציב פיתוח.

העזרה של השלטון המקומי מחוץ לתקציב הפיתוח ניתנת בשתי צורות בעיקר: השתתפות בשירותים ומענק. המענק מתחלק לשניים: הפרשות ממסים, כמו מס שעשועים, הכנסות מכלי-רכב ומענק.

פה עומדת השאלה של מדיניות מיסוי. זה יכול להסתדר באחת משתי הצורות: הממשלה יכולה לומר: לאחר שדנו במשולב על הצרכים אנחנו מקבלים על עצמנו צרכים שהוכרו שהם צרכים חיוניים ובלדיהם אי-אפשר - נפרש מהתקציב את החסר. יכולה להיות שיטה שניה, שתוחמים תחום, מרחב מחיה למיסוי השלטון המקומי שהוא כולו שלו, והשלטון צריך לכלכל מדיניות כזו שתבטיח לו הכנסות מספיקות ממסים אלה.

אשר לשנה השוטפת. שר האוצר טוען: אינני אומר "לא" אבל אינני אומר בהחלט "כן". יבוא תקציב נוסף, נראה מה יהיו הצרכים, המצב, מה יהיה עודף ההכנסה. אבל איננו אומר "לא".

עכשיו לחביעות עצמן. יש להבדיל את החביעות לתקציב הפיתוח. כאן הגשר שאתם פוסחים הוא יותר חזק. בנוגע למענק, שר האוצר טוען לא על 2 מיליון ל"י אלא על 4 מיליון. הוא אומר שבחשבוני לשנת 1957/58 היו 4 מיליון ל"י שאין לראותם כחלק אורגני של המענק השנתי; ו-2 מיליון בחוץ ה-10 שהוחזרו לתקציב, לרזרבה, ו-2 מיליון פיצוי עבור גמר ה-7.5% (זאף פעם אי-אפשר להגיע לגמר הוויכוח מי צודק). אלה לא 2 מיליון סטרוקטורליים במבנה התקציב אלא גמר חשבון. אבל הרשויות המקומיות רוצות לראות את 2 מיליון אלה כחלק מהמענק. אבל ביו אם מורידים 2 מיליון או 4 מיליון.

מאזן השוואה לתקציב לשנת 1957/58 מקבל צורה, ואז אומר על הצורה לא הקטנתי את המענק.

אינני רוצה שדברי יחפרשו לא מהלכה, אבל זה לא גורע מאומה מעמדותי, שביסונו של דבר יש תביעות צודקות וחזקות לשלטון המקומי, ואני אנוחו חייבים להם דעתנו לשני דברים: א) בשעה שיהיה תקציב נוסף נצטרך להביא בחשבון תביעות אלה; ב) לכוון מדיניות לטווח ארוך בקו העקרונות שגם כן רשיש וגם אנוכי זיכרנו עלינו, שאין תקנה לבעיה אלא אם תקבע מדיניות שתוציא את העניין הזה מכלל מיקוח או זיכוח אלא תקבע איזו מדיניות לטווח של מספר שנים לכתחילה, וידעו שלפי זה מסתדרים העניינים בין השלטון המקומי ובין השלטון המרכזי.

מר רשיש:
גם 2 מיליון אלה שניחנו לנו לפעולה לא ניחנו מהתקציב השוטף. ניחנו מהרזרבה, מהלוואות. אתם צריכים לקבל הסכמה של האוצר לתת זאת. אין הוא יתן זאת - בחורה הלוואה לשנה הצאה או מהרזרבה השוטפת - הוא ימצא את הדרך.

היו"ר י. גורלי:
כך או אחרת זה תקציב שוטף. בכל אופן תהיו בטוחים שאנני ועדת הכספים כרוניות.

א. בהיר:
מאד התרשמתי מהודעת ראש עיריית פתח-תקוה, שמוכן להעמיד גם את תקציב ההכנסות וגם תקציב

ההוצאות לדיון בקוערת הכספים.

הישיבה נועלה בשעה 13.15.